

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

LETO—YEAR XXXIX

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., TOREK, 30. DECEMBRA (DEC. 30), 1947

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 254

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostor:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Posadka grške armade v Konici izolirana

Vlada razglasila komunistično stranko za nelegalno. Jugoslavija pozdravila formiranje komunističnega režima v severni Grčiji

Ate, Grčija, 29. dec.—Enote grške armade skušajo zdrobiti gerilske sile, ki drže trikot o Konici, strateškem mestu v obsegu 50 kvadratnih milj pri Konici, strateškem mestu, pet milj od albanske meje. Operacije ovirata sneg in dež.

Konika je še v vladnih rokah, njena vojaška posadka v mestu je izolirana. Poročilo pravi, da je 23 gerilskih batalionov, okrog 6.900 mož, udeleženi v bitkah z vladnimi četami.

Bojišče je v trikotu, ki se razteza od Konice v južozapadni smeri do Kalpakija in potem severno od Bourazanija, enajst milj zapadno od Konice. Gerilske topniške enote obstreljujejo Koniko. Konstantin Dovas, poveljnik vojaške posadke v Konici, je bil ranjen.

Ate, Grčija, 29. dec.—Enote grške armade skušajo zdrobiti gerilske sile, ki drže trikot o Konici, strateškem mestu v obsegu 50 kvadratnih milj pri Konici, strateškem mestu, pet milj od albanske meje. Operacije ovirata sneg in dež.

Konika je še v vladnih rokah, njena vojaška posadka v mestu je izolirana. Poročilo pravi, da je 23 gerilskih batalionov, okrog 6.900 mož, udeleženi v bitkah z vladnimi četami.

Bojišče je v trikotu, ki se razteza od Konice v južozapadni smeri do Kalpakija in potem severno od Bourazanija, enajst milj zapadno od Konice. Gerilske topniške enote obstreljujejo Koniko. Konstantin Dovas, poveljnik vojaške posadke v Konici, je bil ranjen.

DRAGINJA ZNIŽALA VREDNOST VOJNIH BONDOV NA \$12.45

New York. — Agentura Federated Press je ugotovila, da vojni bondi, kupljeni v decembru leta 1941 za \$18.75 vsak, so sedaj vredni le \$12.45, vključno obresti. Ta ugotovitev bazira na uradnih številkah o sedanjih draginjah, katere kažejo, da so visoke cene znižale vrednost predvojne dolarja na 60c.

Ako lastnik bonda, ki ga je pred šestimi leti kupil za \$18.75, zmenja bond za gotovino, bi sedaj z obrestmi vred zanj dobil \$20.75. Ampak za \$20.75 bi kupil samo toliko hrane, obleke in drugih potrebščin kot bi leta 1941 kupil za \$12.45.

Za stotolarski bond, ki ga je kupil leta 1941, bi sedaj dobil \$23. Ampak za to vsoto bi sedaj kupil samo toliko, kolikor bi leta 1941 kupil za \$49.80. Razlika je pač velika in občuti jo sleherna delavska družina najbolj. Vladne številke kažejo, da je vrednost dolarja cen prizadetih na milijone delavcev. Med vojno so ljudje kupili bonde se ne bi v skupni vsoti 29 milijard dolarjev. Te vrste bonde so

simpatizira z grškim ljudstvom v njegovi junaški borbi proti monarhistični vladni in zunanjim imperialistom.

List Politika piše, da je ustanovitev komunistične vlade v severni Grčiji logična posledica razpeta dogodka od decembra leta 1944, ko je britski premier Winston Churchill instruiral generala Scobieja, poveljnika britskih sil v Grčiji, naj napade rebele v Atenah s tanki in bombami.

Moskva, 29. dec.—Trud, glasilo ruskih strokovnih uni, je komentiral formiranje komunistične vlade v severni Grčiji. Naglasil je, da je plemenito podvzetje in v soglasju z željami in cilji vseh grških patriotov.

Domače vesti

V bolnišnici
Imperial, Pa.—August Pleskovich, član društva 106 SNPJ, se nahaja v bolnišnici Mercy v Pittsburghu, kjer se je moral podvreči operaciji. Člani društva mu žele hitrega okrevanja.

Is Clevelanda
Cleveland.—Po dolgi bolezni je v Collinwoodu umrl James Yanchar, star 57 let, doma iz Smihela, v Ameriki 46 let, član društva 147 SNPJ. Tukaj zapuša žena, tri sinove, štiri hčere, pet vnukov, sestro Rose Urbancic, brata Jakoba in več drugih sorodnikov, v starem kraju pa sestro.—Umrl je John F. Goddec, star 42 let, rojen tukaj. Zapuša žena, sina, starše Josepha in Marjano Godec, dva brata, tri sestre in več drugih sorodnikov.—V Euclidu je naglo umrl vsled srčne hibe Anton Stariha, star 47 let, rojen v Crested Butteu, Colo., član društva 5 SNPJ. Tukaj zapuša žena in dve sestrji, v Sudburyju, Kanada, brata Johna, v starem kraju pa starše, tri sestre in brata.—Pri družini Louis Lozar v Collinwoodu so se oglasile rojenice in pustile prvorojenčka, pri družini William Jeraj v Euclidu pa tretjerojenčka.—V ženski bolnišnici se nahaja Anna Laznik iz Collinwooda, ki je srečno prestala operacijo, enako tudi Josephine Podboy v bolnišnici Lakeside.

Belgrad, 29. dec.—Besednik zunanjega urada je pozdravil formiranje začasne komunistične vlade v severni Grčiji. Dejal je, "da je korak naprej v borbi za neodvisnost in svobodo Grčije. Jugoslovansko ljudstvo

Truman je podpisal načrt

Dejal je, da ne bo znižal življenjskih stroškov

Washington, D. C., 29. dec.—Predsednik Truman je naznanil, da je podpisal republikanski protinflacijski načrt, sprejet v obeh kongresnih zbornicah, toda v zavesti razočaranja. Označil ga je za pomanjkljivega in napovedal, da ne bo znižal življenjskih stroškov in preprečil dvigovanja cen.

Truman je dejal, da bo pozval kongres, ko se bo sestal na rednem zasedanju po novem letu, naj uveljavi učinkovit in izvedljiv program za pobjanje inflacije. Pritožil se je, ker je kongres na izrednem zasedanju zavrgel njegova priporočila glede vzpostavitev kontrole cen, kreditov in odmerjanja živila.

"V času, ko skoro vsi prebivalci čutijo posledice oduševljenosti cen, je kongres sprejel načrt, ki ni sredstvo za pobjanje inflacije," je dejal Truman. "Načrt predvideva prostovoljno kooperacijo med industrijami in trgovci, toda vlada ne more iziliti take kooperacije in je brez moči.

Neovirana inflacija bo ustvarila pogoje depresiji. Odgovornost bo morala prevzeti republikanska večina v obeh kongresnih zbornicah, ki je sprejela pomanjkljiv načrt."

Ogenj na kitajskem parniku

Sanghaj, Kitajska, 29. dec.—Ogenj, ki je nastal na parniku Vanšing, je povzročil paniko med 700 potniki. Bojazen je, da je 500 potnikov utonilo. Parnik je bil na reki Jangtse v bližini Hankowa, ko je nastal ogenj.

Velika letalska nesreča v Indiji

New Delhi, Indija, 29. dec.—Transportno letalo je treščilo na tla in se razbilo, ko je odletelo iz Karačija proti Bombaju. Devetnajst potnikov in štiri člani posadke je izgubilo življenje.

ANGLIJA IN RU-SIJA PODPISALI DOGOVOR

Nov mejnik dosežen v povojni ekonomiji

BRITSKA MISIJA ZAPUSTILA MOSKVO

Moskva, 29. dec.—Sovjetska Rusija in Velika Britanija sta podpisali trgovinski dogovor, ki predstavlja nov mejnik v povojni ekonomiji Evrope. Velika Britanija bo v smislu dogovora dobila 750.000 ton žita v prihodnjih tednih. Žito bodo tvorili oves, ječmen in koruza. Količina je 50 odstotkov večja nego je bila predvidevana, ko so se pričela pogajanja med Rusijo in Veliko Britanijo v juliju tega leta.

Britska trgovinska misija štirih članov je v razpoloženju veselja in radosti zapustila Moskvo po podpisu dogovora. Britskemu ljudstvu bo prinesla novo leto darilo. Gotovo je, da se bo živilska situacija v Veliki Britaniji zboljšala kot posledica dovoza ruskega žita.

Eden član britske misije je označil podpis dogovora za deklaracijo neodvisnosti v manjšem obsegu od ameriškega ekonomskega vpliva. Velika Britanija ne bo trošila ameriških dolarjev za nakupe žita v Rusiji in cena je nižja od one na črniški žitni borzi.

Za ceno sklenitve dogovora se je morala britska misija ukloniti in sprejeti sovjetski predlog glede revizije kreditne aranžme iz leta 1941. Obrestna mera je bila znižana s treh na en odstotek, plačilna doba pa raztegnjena od petih na petnajst let.

Komunike, objavljen v Moskvi, poudarja, da je nova aranžma bolj v soglasju z modernimi metodami nego so bili pogoji Velike Britanije v vojni dobi. Novi pogoji sličejo onim v pogodbi, katero je Velika Britanija nedavno sklenila s Francijo.

Velika Britanija bo v smislu

Bivši italijanski kralj umrl

Bil je orodje diktatorja Mussolinija

Aleksandrija, Egipt, 29. dec.—Victor Emanuel, bivši italijanski kralj, ki je 20 let služil diktatorju Mussoliniju pot, ponižni sluga in je bil priča zrušenja in poraza Italije v drugi svetovni vojni, je umrl v izgnanstvu. Ob smrti je bil star 78 let.

Podlegel je pljučnici v bolnišnici, v kateri je bil več dni. Njegova žena Elena, bivša kraljica, je bila navzoča, ko je umrl. Njun sin Humbert, ki je bil kralj en mesec, je v Lizboni, Portugalska. Pozvan je bil v Aleksandrijo po smrti svojega očeta.

Razpadanje savojske dinastije se je pričelo leta 1922, ko je Mussolini s svojimi fašisti korakal proti Rimu. Kralj ga je pozval, naj sestavi vlado. Mussolini je v dobi fašističnega režima popolnoma zasenčil Victorja Emanuela. Podpisovati je moral le dekrete Mussolinijevega režima.

Bivši kralj je živel v Egiptu kot izgnanec od leta 1946, ko se je odpovedal prestolu v prilog svojem sinu Humbertu. Humbert je moral zapustiti Italijo, ko je ljudstvo pri volitvah odpravilo monarhijo in se izreklo za ustanovitev republike.

Victor Emanuel je zasedel prestol 29. julija leta 1900, ko je bil kralj Humbert, njegov oče, umorjen v bližini Milana.

Proslave neodvisnosti Burme v januarju

Rangoon, Burma, 29. dec.—Proslave neodvisnosti Burme se bodo vršile 4. januarja. Takrat bo stopila v veljavo nova ustava. Velika Britanija se je odpovedala Burmi in naznanila, da bo odpopicala vse vojaške čete iz dežele.

sklenjenega dogovora pošiljala Rusiji železniške tračnice in drugo opremo, katero Sovjetska unija potrebuje za mehaniziranje njene lesne industrije.

Ameriška bojna letala nad Kurilskimi otoki

Sovjetska unija naslovila protest Washingtonu. Zadeva pred vojnim departamentom

Washington, D. C., 29. dec.—Poročilo pravi, da je Sovjetska unija naslovila protest Washingtonu, ker so ameriška bojna letala invadirala ozračje Kurilskih otokov, ki so pod rusko zastavo. Diplomatični krogi v Washingtonu so zdaj razkrili, da je sovjetska vlada poslala že več protestov Ameriki po zaključku vojne na Daljnem vzhodu. Vsa so se nanašala na invazijo ameriških letal ozračij nad ruskimi ozemlji.

Nekateri slučajji so bili krajnjega značaja, katere bi lahko izraznvali vojaški poveljniki na licu mesta.

Bitke v Palestini se nadaljujejo

Razkol v židovski organizaciji

Jerusalem, Palestina, 29. dec.—Bitke med židi in Arabci se nadaljujejo. Sedem židov, devet Arabcev in eden britski vojak je bilo ubitih.

Bitke so se pričele, ko je generalna skupščina Združenih narodov 29. novembra sprejela načrt glede razdelitve Palestine na dve državi—židovsko in arabsko. Število žrtve je naraslo na 401 v Palestini in 522 v vseh deželah na Srednjem vzhodu.

Poveljstvo židovske armade Haganah je naznanilo represalije. Vsa dan bodo enote te armade izvršile en napad na Arabce. Napadi na Arabce so bili večeraj izvršeni v Romeni, predmestju Jeruzalema. Dva žida in osem Arabcev je bilo ubitih v bitki.

V židovski agenciji, politični organizaciji židov v Palestini, je nastal razkol. Povzročil ga je dr. Moše Sneh, bivši poveljnik židovske armade, z resignacijo. On se je uprl zaključku večine članov eksekutivnega odbora, naj 15.000 židovskih beguncev ostane v neki luk ob Črnem morju, namesto da bi se ukrcali na parnik, ki naj bi jih odpeljal v Palestino.

Moskva trdi, da so ameriški letalci invadirali tudi ozračje nad severno Korejo, ki je pod rusko okupacijo. Eno ameriško vojaško letališče je v bližini linije med ameriško in rusko okupacijsko cono v Koreji. Južna Koreja je pod okupacijo ameriških čet.

Sovjetski protest proti invaziji ameriških letal ozračja nad Kurilskimi otoki je bil dostavljen vojnomu departamentu z naročilom, naj sestavi detajlirano poročilo. Po sestavi poročila bo ameriška vlada odgovorila na sovjetski protest.

Na vse prejšnje ruske proteste je Amerika odgovorila, da letalske invazije ozračja nad ruskimi ozemlji niso bile namerne kršenje.

Kurilski otoki in južna polovica otoka Sahalina, katere je Rusija dobila na podlagi dogovora, sklenjenega na konferenci velike trojice v Jalti na Krimu leta 1945, so v bližini japonskega otoka Hokkaida. Na tem otoku operirajo letala ameriške okupacijske sile, katere vrhovni poveljnik je general Douglas MacArthur.

Ruski protest je diplomatska akcija. V Washingtonu prevladuje mnenje, da bo incident izravnal v zadovoljstvo Sovjetske unije.

Bivši japonski minister aretiran

Tokio, 29. dec.—Takeo Tanaka, bivši prometni minister v japonski vladi, in 27 drugih Japoncev je bilo aretiranih na obtožbo, da so obratovali črna tržišča. Tanaka je bil član vlade, katere predsednik je bil Kijoro Sidehara, nekaj mesecev. Med aretiranci je deset vladnih uradnikov.

Brzovlak skočil iz tira v Texasu

Corsicana, Tex., 29. dec.—Brzovlak Zephyr železnice Burlington je skočil iz tira v bližini tega mesta. Najmanj 50 potnikov je bilo ranjenih. Trije bodo morda podlegli poškodbam. Ranjenci so bili odvedeni v bolnišnice. Vzrok nesreče še ni ugotovljen.

HOLANDSKI IMPERIALISTI UVEDLI BLOKADO V BOGATI INDONEZIJ

London. — (ALN) — Medtem ko je v mnogih krajih sveta občutno pomanjkanje hrane, je očitno, da imperialistične holandske oblasti blokirajo izvoz živil iz Indonezije, ki ima ogromne vire živil. Indonezija je grupa otokov, ki leže severno od Avstralije. Na teh bogatih otokih živi 70 milijonov ljudi.

Indonezija bi lahko izvažala v velikih množinah sladkor, kavo, čaj, mast, kavčuk, kvin in mnogo drugih produktov. Obenem bi Indonezija postala kkoraj neomejeno tržišče za uvažanje strojev, tekstilnih izdelkov in drugih produktov, ki jih imajo mnoge dežele na razpolago za izvoz.

Indonezija je odrezana od sveta že šest let, odkar so jo zasedli Japonci leta 1942, po zaključku vojne pa skušajo vzpostaviti svojo kolonialno oblast nad otoki holandske oblasti. Domačini se borijo proti holandski oboroženi sili skoraj z golimi rokami. Vsed tega so Holanci uvedli popolno blokado otokov z namenom, da izstradajo domačinske upornike s preprečenjem prevažanja hrane med otoki.

Nekateri predstavniki holand-

ske vlade odprto priznavajo, da je Indonezija velike ekonomske važnosti za obstoj Holandije, zato si prizadeva, da obdrži svojo nadvlado nad indonezijskimi domačini. V spor med domačini in holandskimi oblastniki je sicer posegla organizacija Združenih narodov, ki je ukazala Holancem, naj prenehajo z vojno, a to prizadevanje je ostalo neuspešno.

Dejstvo je, da je bila Indonezija v predvojnem času med najbogatejšimi ozemlji na svetu. Holandski interesi so želi ogromne profite. Medz domačinskih delavcev so bile nesramno nizke in delavske unije so bile strogo prepovedane. Sedaj je drugače. Domačini so se med vojno dvignili iz suženstva, organizirali delavske unije in se uprli holandskim izkoriščevalcem.

To je vzrok, da so holandski imperialisti napovedali vojno indonezijskemu ljudstvu. Domačini, ki se borijo za svoje pravice in osvoboditev izpod holandske tiranije, ogrožajo holandske interese, ki so dolga leta plenili domačine. Holandski imperialisti imajo oporo pri angleških imperialistih in ameriških kapitalistih.

Čevlji (povprečni letni zaslužek) je premajhen...

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (vseeno Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarobnih člankov se ne vrnejo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo polijateljcu le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

129

Glasovi o novi stranki

Prihodnje leto bomo zopet imeli predsedniške, kongresne in državne volitve, glede katerih je že dosti vrvenja po deželi. Zopet bomo slišali znano pesem, da bodo to "najvažnejše volitve v zgodovini dežele" in da "nikar metati glasov proč." Ta pesem se razlega v sleherni volilni kampanji, ko se politiki tepejo za glasove. Glavno sredstvo v tej tekmi so objube, strašenje in medsebojno politično blatenje. O programih in aktualnih socialnih problemih je navadno bolj malo sluha. Kampanja obeh starih kapitalističnih strank je usmerjena za tem, da se politično nepismene volilce čim bolj zmeša in zbija in se jim natrese peska v oči.

To je vsa umetnost ameriške politike, o kateri je pokojni Oscar Ameringer dal nekaj, da je njeno bistvo v tem, da politiki dobe glasove od delavcev, denar pa od bogatinov, da lahko v zameno slepe ljudstvo v interesu privilegiranih slojev. Ameriški, sploh vsi "free enterprizerji" politiki vseh držav se na tako politiko imenitno razpirajo.

Da pišemo te vrstice, so nam dele povod govorice o novi stranki, ki se zdaj širi po deželi. Sodeč po raznih poročilih, se pripravljajo na ustanovitev nove ali tretje stranke organizacija Progresivnih Amerikancev, ki je bila ustanovljena lani z namenom, da zbere okrog sebe progresivne elemente za bolj smoteno politično akcijo. Ker je ta organizacija pustila odprta vrata vsem progresivnim elementom, po implikacijah tudi komunistom in naglasila potrebo preusmerjenja ameriške zunanje politike in izboljšanja odnosa med Ameriko in Rusijo za doseg trajnega svetovnega miru, je skupina vplivnih liberalcev, ki se ni strinjala s tem programom, ustanovila svojo organizacijo pod imenom "Americans for Democratic Action" (ADA). Ta organizacija je na eni strani zaprla vrata komunistom, na drugi pa v jedru odobrila smernice Trumanove zunanje politike. Članice te organizacije je tudi mrs. Eleanor Roosevelt, kakor tudi eden izmed njenih sinov, vodilne osebnosti so pa Leon Henderson, James Wyatt, bivši direktor OPA Chester Bowles in drugi.

Tako sta šli obe organizaciji ameriških progresivcev in liberalcev vsaka svojo pot. Več razmaha je dobila organizacija Progresivnih Amerikancev, ki ima zdaj že precej močne postojanke v več kot 20 državah. Največji razmah je dobila s sponzoriranjem Wallacevih shodov širom dežele.

Ti shodi, naperjeni proti zunanji politiki Trumanove administracije, so bili veliko presenečenje za vse politike in kovače javnega mnenja. Prav tako tudi za desničarske liberalce okrog ADA, ki so se še bolj ognjevitno postavili v obrambo administracijske zunanje politike. Na vseh shodih je imel Wallace sijajno udeležbo in sicer kljub temu, da so morali ljudje plačevati visoko vstopnino—navadno od 50c do \$3.50, poleg pa še prispevali velike vsote. Na političnih shodih te dežele, in verjetno tudi drugje, se kaj takega še ni dogajalo.

Značilnost teh shodov je bila v tem, da se je skoro na vseh shodih opazal močan sentiment za ustanovitev nove stranke in Wallacevo kandidacijo za predsednika. Namen teh shodov, kar se tiče organizacije Progresivnih Amerikancev, je bil tudi ta, da se z njimi otplije vprašanje, kakšen je sentiment progresivnega dela prebivalstva glede neodvisne politične akcije, to je, da-li bi bilo mogoče ustanoviti novo politično gibanje. To tipanje na shodih je pokazalo večji sentiment za novo stranko nego so pričakovali. Skoro na vseh shodih je odmeval refren: "Mi hočemo Wallacea..."

Za politične kroge v Washingtonu in za pristaše starih strank so bile te novice slabe. Tolažili so se s tem, da iz vsega tega najbrže ne bo nič. V veliko tolažbo so jim bile tudi izjave psevdo-liberalcev in konservativnih unijskih voliteljev, da bi Wallace s svojo kandidacijo na listi nove stranke zagotovil le zmago burbonskim republikancem. In seveda tudi poraz dičnega Trumana, ki je pri desničarskih liberalcih naenkrat postal nekakšen—Roosevelt, sicer majhen Rooseveltček, vendar pa veliko bolj "delavski" in "progresiven" kakor pa Taft, Stassen, Dewey etc. Poraz Trumana bi bila prava kalamiteta za deželo.

In ker se je ta pesem zadnje mesece razlegala po deželi, je že izgledalo, da s kakšno novo ali tretjo stranko za prihodnje volitve ne bo nič. V krogih demokratske stranke, kakor tudi v krogih ADA in unijske birokracije je že zavladalo veselje. Toda kakor zdaj izgleda, je bilo to veselje prerano.

Zgodilo se je namreč, da je organizacija Progresivnih Amerikancev pričela pritiskati na Wallacea, da sprejme kandidacijo, kar pomeni, da se je odločila za organiziranje nove stranke. Kakor vidimo po raznih vesteh, ima biti ta stranka organizirana, vsaj pa izdan proglas za ustanovno konvencijo na zborovanju Progresivnih Amerikancev, ki se vrši sredi januarja v Chicago.

Na tem zborovanju bi tudi Wallace imel podati svoj odlok, ako tega že prej ne stori—morda prej predno bodo objavljene te vrstice, kajti Wallace bo te dni (29. dec.) govoril po radijskem omrežju Mutual Broadcasting sistema. Če to stori, bo to znamenje, da vodilne osebnosti tega gibanja hočejo preprečiti zmedo, katero hočejo ustvariti med pristaši nove stranke razni politični elementi iz demokratskega tabora. To vključuje predvsem pristaše ADA, ki so se zadnje dni vrgli v kampanjo proti ustanovitvi nove stranke. Tej kampanji se je pridružil tudi Walter Reuther, ki je oni dan dejal na časnikarski konferenci v Washingtonu, da je Henry H. Wallace—"izgubljena duša..." Od Walterja tega nismo pričakovali, toda v boju za unijsko oblast je očitno on nekaj izgubil, pa naj bo duša ali svoje nekdanje socialistične prepričanje.

Očitno je, ako se Wallace odloči za kandidacijo in torej tudi za novo stranko, tedaj ga bodo še drugače blatili kakor so pokojnega Roosevelta. In sicer ne samo reakcija, marveč tudi psevdo liberalci in konservativni unijski voditelji, ki so že skočili na Trumanov—"bandwagon".

Poročilo o štirih uspešnih priredbah

Cleveland, O. — Ker smo bili in smo še delno v sezoni jesenskih koncertov, je na mestu, da vsaj nekoliko poročam o uspešnih teh priredbah. Prvi od teh koncertov se je vršil mešanega zboru Jadrana dne 23. novembra v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd.

Pričetek programa je bil ob štirih popoldne. Prišel se je z zelo pomembno živo sliko, ki jo je aranžiral tajnik Slovenskega delavskega doma Vinko Coff. Za živo sliko je bil podan pester program, ki je zadovoljil vse posetnike in jih spravil v dobro voljo za večerno zabavo in ples. Ples se je vršil v obeh dvoranah. Na prvo Jadrancanov sem prevzel prodajo trošnih listkov in sem pri delu vztrajal ves čas sam, in sicer od pol štirih popoldne pa do pol ene zjutraj. Nekajkrat me je nadomestila naša Cilka, tako da sem lahko kaj založil pod zob in "stisnil" kozareček ali dva.

Vsa stvar se je završila v najlepšem redu in z najboljšim uspehom.

Tri dni za Jadrancanov koncertom se je vršil koncert in opereta pevkega zboru Zarje, in sicer na Zahvalni dan, 27. novembra, v Slovenskem narodnem domu na St. Clair ave. Udeležba je bila popoldne zadovoljiva, zvečer pa še boljša. O programu ne bom pisal, ker nisem videl vsega, in lahko rečem, da ni bil tako zadovoljiv za posetnike, kot je bil lansko leto. Prepričan sem, da se bo zbor boljše pripravil za prihodnjo priredbo.

Kakor vsako leto in ob vsakem koncertu že mnogo let, tako sem tudi letos z Ludvikom Medveškom pomagal pri prodaji trošnih listkov. Zopet je šlo kakor po žnori, brez pomote, brez konkurence! Uspeh v finančnem oziru je bil eden največjih. Danes še ne vem, ali bo imela Zarja tudi spomladanski koncert. Kakor hitro bom o tem informiran, bom takoj sporočil javnosti.

Dne 30. novembra pa smo imeli priliko videti spevoigro "Janko in Metka". Igra je bila dobro podana, zlasti Janko in Metka sta izvršila imenitno svoj vlogi, ampak po vsebini spevoigra ne odgovarja današnjim časom. Udeležba popoldne in zvečer je bila zelo zadovoljiva, kar kaže, da je še vedno mnogo naših rojakov, ki se zanimajo za mladinski pevski zbor SDD.

V nedeljo, 7. decembra, pa se je vršil koncert moškega pevkega zboru Slovana v Slovenskem društvenem domu na Racher ave., Euclid, O. Program se je začel ob štirih popoldne in je bil zelo pester. Udeležba je

bila za majhno dvorano res velika. Res škoda, da za tak pevski zbor, kot je Slovani, ni večje dvorane. Upanje je, da bodo naši rojaki v Euclidu sezidali večjo dvorano.

Slovani šteje približno 24 pevcev. Pretežna večina je rojena na Primorskem, dva ali trije pa tukaj. Vzlic majhni dvorani je bil uspeh zelo lep, naj si bo v moralnem ali finančnem oziru. Naj še omenim, da so se skoraj vsi Slovanski pevci udeležili Zarjinega koncerta na Zahvalni dan in po koncertu močno prepevali v prizidku. Na Slovancem koncertu pa smo videli mnoge Zarjine pevce in pevke, poleg tega pa še veliko Zarjinih prijateljev. Kakor so Slovanski pevci veselo prepevali po Zarjinem koncertu, tako so Zarjani prepevali po Slovancem koncertu. Bila je res prava pobratimlja. Tako vam poročam ljubiteljskega petja—

Anton Jankovič.

Komentar o konferenci zunanjih ministrov

Bellingham, Wash. — Pravkar sem poslušal našega državnega tajnika Marshalla, ko je poročal o mirovni konferenci zunanjih ministrov, ki se je vršila v Londonu. General G. Marshall zvršča vso krivdo na Rusijo, ker ni prišlo do sporazuma med zunanjimi ministri štirih velesil.

Na dnevnem redu na konferenci zunanjih ministrov je bilo vprašanje, na kakšen temelj se naj Nemčiji dovoli združitev. Na kapitalističnem ali socialističnem? Za nas, preproste delavce, ima to vprašanje malo pomena, ker ne razumemo diplomatskih izrazov. Mi le slutimo, da gre za nekaj, kar bo v bodočnosti odločilo, v koliko bo prizadet delavec.

Da to stvar bolje razumemo, vzemimo za primeru Jugoslavijo, če bi bila okupirana, kot je danes Nemčija. Slovenija in polovico Hrvaške bi imeli svojo vlado, Črno goro, Dalmacijo z Istro in Tratom bi vladali Angleži, vsi drugi deli Jugoslavije bi bili pa pod okupacijo Amerike, katera stoji na stališču, da morejo imeti kapitalisti pristo pot do prirodnih zakladov. To se pravi, da Amerika podpira takšno vlado, ki ji daje priliko do izrabljanja zakladov. In taka vlada je — kraljevska vlada! Po Marshallovem pojmovanju je kraljevska vlada za svobodo. Torej naš zastopnik Marshall je za tako svobodo, ne pa Molotov, prav tako ne Tito.

Glavno vprašanje pa je, kaj o vsem tem mislijo Nemci. Radijski poročevalec Morrow se je zadnjič izrazil, da so Nemci v

večini za ruski načrt, češ da je Rusija edina naklonjena združitvi Nemčije. Kakor vse kaže bo Rusija zmagala, ker je socialistični program za dvigovanje ekonomije še najuspešnejši.

Amerika pa skuša ugotoviti prejšnji kapitalistični program s "posojanjem" denarja. Da ne bo uspela, kažejo že razni znaki. Koliko denarja je že potrošila za Kitajsko, za Kajšekovo vladod! Na Italijanskem ni nič bolje. In koliko dobrin in vojneke materiala je že vrgla grški kraljevski vladi! Vse to mi občutimo tukaj, draginja narašča z vsakim dnevom. Ne verjamem, da bomo mogli iti tako naprej še kaj dolgo časa. Naša vlada bi se morala zavedati, da je že prav grdo zavozila... Evrope ne bo rešila s svojimi milijoni. Pametno bi storila, če bi pustila Evropo pri miru in rajši uredila svoje gospodarstvo doma. Polomi na borzah bo gotovo spet prišel in zagrmelo bo še huje kot je leta 1929.

Kmalu bo tukaj leto 1948. Pred sto leti (1848) je bila velika revolucija v Evropi, posebno v Avstriji. Torej je stoletnica. Ali se bo revolucija ponovila? Kdo ve? Rad bi videl, da bi urednik Prosvete kaj napisal o revoluciji l. 1948.

George Gornik.

Na potovanju

Cleveland, O. — Že dolgo smo nameravali obiskati prestolnico Združenih držav Washington in končno so se izpolnile naše želje. Odpeljali smo se Joseph in Mary Strežiser, moja žena Ana in jaz.

Ko smo dospeli v mesto, smo najprej poiskali hotel, po večerji pa smo se napotili na izlet po mestu in se ustavili pred Belo hišo. Izvoščki so zelo prijazni in pogovarjali smo se o tem in onem. Voznik nam je nato dejal, da je pripravljen za majhno odkodnino razkazati nam vse mesto. In res smo se pogodili.

Drugi dan ob devetih zjutraj nas je že čakal pred hotelom. Bil je mož srednjih let in jako priropna oseba. Nagovoril nas je in dejal, da nam bo pokazal vse, kar bo najbolj zanimivo za nas. Omenili smo mu, da bi radi obiskali tudi senatno in kongresno zbornico. Ko smo vstopili v senatno zbornico, je bila prav v zasedanju. Prvič v življenju smo slišali, kako zborujejo naši "očetje". Končno smo se vse ogledali, nakar smo šli na kosilo.

Po kosilu nas je naš spremljevalec odpeljal v Mount Vernon. Dospeli smo do Potomac Riverja, kjer smo se vkrcali na ladjo in odpili v Mount Vernon. Voznik nas je opozoril, da je tam 30 točk, katere si naj ogledamo. Tam je še vse na svojem mestu, kot je bilo za časa življenja Georgea Washingtona. Obiskali smo tudi grobnico, kjer počiva naš prvi predsednik in njegova žena. S tem smo končali turo v Mount Vernonu in napotili smo se na vzhodno stran, kjer je čakal na nas naš izvošček.

Nato smo se napotili na pokopališče Arlington, na grob nepoznanega vojaka. Ogledali smo si tudi grob ameriških vojakov, ki so bili izstreljeni iz aeroplana nad Jugoslavijo.

Zopet smo zasedli avtomobil in naš izvošček je dejal, da nas popelje skozi Aleksandrijo, kjer je spomenik našega velikega predsednika Abrahama Lincoln. Ta monument je menda eden največjih in najlepših na vsem svetu. Od tu smo se odpeljali nazaj v Washington in se prijateljsko poslovili od izvoščka, ki nam je šel v vseh ozirih na roke.

Drugo jutro smo se napotili proti Hyde Parku, N. Y. Po dvajstih urah smo dospeli v Poughkeepsie, kjer smo se okrepčali in odpočili drugi dan pa naprej proti Hyde Parku. Vrata so odprla vsak dan od devetih zjutraj do petih popoldne, razen ob ponedeljkih.

Takoj ko vstopiš, stojiš nasproti knjižnici, v kateri dobiš podatke o pokojnemu predsedniku Rooseveltu od zibelke do groba. V njej so razstavljena

neprecenljiva darila, ki jih je prejel pokojnik v teku svojega življenja.

Iz knjižnice smo se podali na njegov grob. Grobnica je preprosta, izklesana iz belega mramorja. Grob je obraščen z bršljanom, v grobu pa spi eden največjih duhov sveta in predsednikov Združenih držav. Ob grobu stoji množica dan za dnem in marsikdo si otira solze. Nekateri kličejo: "Franklin, vstani, narod Te močno potrebuje!" Zopet drugi se tolaži: "Saj ne spi, njegov duh je med nami in je močnejši kot vse zlo!"

Z njegovega groba smo se napotili v hišo, kjer smo videli vse od njegove zibelke do postelje, na kateri je počival do konca svojega življenja.

Od tu smo se odpeljali nazaj v Poughkeepsie, nato pa proti West Newtonu, Pa., ki je rojstni kraj mrs. Strežiser (Grill). Na poti nas je dohitela noč in smo prenočili v Hamburgu, ob petih zjutraj pa že odrinili naprej. Po dolgi vožnji smo končno dospeli na cilj. Tu nas je vodila mrs. Strežiser in vstopili smo v hišo družine Uster. Zavlada je veliko veselje in v nekaj minutah smo bili najboljši prijatelji. Mrs. Uster in njene hčerke so se zavzele in takoj je bila miza obložena z najboljšo pijačo in jedajo.

Kmalu se je raznesla novica, da je v naselbini mrs. Strežiser in pričeli so prihajati prijatelji in prijateljice od vseh strani: Steve Povirk in žena, Matt Povirk, Rose Ulieny, John Borticki in žena, Edward Sofron in žena, Mike Figel in žena, Thornton Etherington in žena, Louis Uster in žena, Louis, Angie, Ann in Steve Povirk. Zvečer smo se vsi podali v Slovenski dom in rajali do poznega jutra. Nato sta mr. in mrs. Povirk pristopila k meni in moji ženi in dejala, da morava pri njih prenočiti. Mr. in mrs. Borticki sta pa povabila Strežiserja in njegovo ženo. Mrs. Povirk nam je tako gostoljubno stregla, da še danes ne moreva pozabiti njene gostoljubnosti.

Drugi dan so nam naši gostitelji razkazali naselbino in ogledali smo si tudi majno št. 5.

Pred odhodom smo se še enkrat zbrali vsi pri Usterjevih in zadnjič pili na zdravje. Ura je odbila dve popoldne, Joseph je pregledal avtomobil, če je vse v dobrem stanju, nato pa smo se poslovili. Pozdravljeni in na svidenje!

George Nagode.

Vsi na Silvestrovo veselico društva Slavije!

Chicago, Ill.—

Happy New Year! bomo spet vsiklikali in deščice si stiskali, ter na zdravje spet ga bomo pili, tu in tam se tudi poljubili.

To je bila navada v preteklosti in tudi letos bo najbrž tako na starega leta večer. Na Silvestrov večer je navada, da se ljudje zberejo skupaj in proslavijo odhod starega in prihod novega leta.

V dobrem razpoloženju želimo drug drugemu prečno, zdravo in veselo novo leto, ne glede kako smo preživeli preteklo leto, ne glede kakega mišljenja je kdo. Na ta večer smo si istih misli v tem, da si vsi želimo, da bi bilo novo leto boljše kot je bilo preteklo. V sentimentalni zamiselnosti bi lahko napisal kaj ganljivega, vendar pa to ni moj namen.

Namen teh vrstic je povabiti vso slovansko javnost iz Chicaga in bližnjih naselbin na Silvestrovo zabavo društva Slavije št. 1 SNPJ, ki se bo vršila v dvorani SNPJ.

To najstarejše društvo pri SNPJ se je zavzelo, da priredi to zabavo, na kateri se bodo zbrali bratje in sestre SNPJ.

Ker že dolgo vrsto let ni nobene društvo ali kaka druga organizacija priredila na starega leta večer zabave v dvorani SNPJ, radi tega računa društvo Slavija, da bomo napolnili zgoraj in spodnjo dvorano in si v dobrem razpoloženju — želeli SREČNO NOVO LETO.

A. U. član.

Časovni komentar

MILAN MEDVEŠEK

Ob zatonu starega leta časih karji opisujejo glavne dogodke zatonajočega leta in jih po svoji komentirajo, zaeno pa izražajo pobožne želje, ki se naj bi uresničile v novem letu. Seveda, bomo sedle še niso konji, kakor tudi na papirju ni vselej v rešnici junak. Naj omenim, da se prečital na ducate pregledov letu 1947 v ameriškem časopisu a vse je napisano po istem kop tu. Čitati je res prijetno, pti pa teže. Kadar čitaš, neko drugi zate misli, kadar pa piše moraš pa sam misliti, dasiravn ne napiše ničesar originalnega.

Preprosti ljudje, taki kot smo čitatelji in dopisniki Prosvete ne bomo pozabili l. 1947 tako hitro, kajti "svobodni podjetniki so nas z veliko dragino oplajali, da se je kar kadilo o nas, centov pa je le malo ostal v naših žepih, če sploh kaj. To rej leta 1947 s te strani ne bomo tako hitro pozabili. Sicer pa v tem pogledu ne bo nič bolj v l. 1948. Naši "veliki" voditelji dobro poznajo življenske razmere v Evropi, ki so veliko slabše kot v Ameriki, zato bi radi izenačili naš življenski standard z evropskim.

Se nekaj ne bomo pozabili iz leta 1947, zlasti ameriški Slovani ne, namreč najbrže zasramovanje slovanskih narodov od strani ameriških nazadnjakov, katerim pa pomagajo slovanske poturice, slovanski prodanci! Toda tudi ta zločesta propaganda proti Slovanom se bo unesla, razbila ob živih idejah, ki danes izžarevajo iz slovanskih src. Srce človeka je najmočnejša stvar na vsem svetu! Prišel bo čas, ko bodo tudi naše poturice utihle, ko bodo triumfalni naši preprosti delavci nad našimi klerofašističnimi črnosuknježi, kakor je triumfal Gregorič nad Mahničem. O Mahničem ni ne duha ne sluha, Gregorič pa je danes bolj živ kot tedaj, ko je bil v cvetju mladosti.

Beseda starega prijatelja: "V Prosveti sem čital tvoj članek o težavah ameriških Slovanov. Toda vsi ti črni oblaki so trenutni in ne morejo zatemniti dejstva, da so slovanski narodi po trpeči Golgoti vstali in se združili v mogočen narod! Sovražniki Slovanov to dobro vidijo in objela jih je groza. Slovani se niso borili stoletja, pač pa tisočletja, in zdaj ne vstajajo več, ker so že vstali! Sovražijo jih in oklevetajo s komunizmom, zaeno pa jih skušajo prikazati kot nasprotnike sedanjega socialnega reda in civilizacije, to pa zato, ker so Slovani sprejeli nauke Onega, čigar rojstvo danes praznuje pol sveta. Kristus je učil bratstvo med narodi in bil sovranski menjalcev denarja v hiši Gospodovi. Slovanski narodi so sprejeli njegove nauke in jih izvajajo tako uspešno, da je pričela temneti civilizacija menjalcev denarja na vseh kontinentih... Zatorej imejmo za vest, da se bodo nauki Onega, čigar rojstvo danes obhajamo, prej ali slej gotovo uresničili. Slovani moramo biti ponosni, da smo prav mi učenci Velikega učitelja..."

Predsednik avtomobilske uni je Walter Reuther je dejal, da je Wallace "izgubljena duša in veliko razočaranje za vse dostojne Američane." Walter je očitno mislil o takih "dostojnih Američanih" kot je on sam. Ta "veliki" delavski voditelj se je prikopal do predsedniškega mesta v avtomobilski uniji na račun protikomunistične histerije, torej ne more biti dosti idealista v njem. Pisec je vedel, da Walter ni noben delavski voditelj, kajti, ko je izjavil, da bo njegova prva naloga počistiti s komunisti iz avine unije. Ker da delavski voditelj spravi nad "komuniste" mesto nad kapitaliste, potem se more nobena "zavba" iz njega napraviti na prednoga delavskega voditelja.

PRIMORSKE VESTI

Ljubljana, 9. dec.

Tržaško ozemlje je gospodarska enota

Šel vojne uprave jugoslovanske armade za jugoslovansko ozemlje Tržaškega svobodnega ozemlja podpolkovnik Mirko Lešar je imel na sedelu te uprave v Kopru tiskovno konferenco, s katero povzema sledeče ugotovitve:

Vojna uprava je bila ustanovljena na tem ozemlju v skladu s mirovno pogodbo z Italijo. Vojna uprava upravlja to področje, dokler ne bo prevzel guverner Tržaškega ozemlja oblasti v svoje roke. Eno glavnih nalog je posle vojna uprava jugoslovanske armade, je načelo, da prepušči čim več oblasti ljudstvu samemu. Tudi je načelo vojaške uprave jugoslovanske armade, da je treba odstraniti vse ovire, ki motijo svobodno potovanje oseb, in izmenjavo blaga med obema conama Svobodnega tržaškega ozemlja. Dolež pa niso pokazale anglo-ameriške oblasti nobenega razumevanja za rešitev teh vprašanj.

Pred ustanovitvijo Svobodnega tržaškega ozemlja je delovala skupna gospodarska komisija za cono A in B. Sedaj pa te komisije ni več. Vojaška uprava JA je mnenja, da bi morala ista ali podobna komisija delovati še dalje, da bi bilo mogoče rešiti vsa skupna vprašanja. Res je, da so anglo-ameriške oblasti pristale na to, da se ustanovita dve komisiji, prva kot organ vojaške uprave JA in druga kot organ anglo-ameriških oblasti. Ti komisiji naj bi na rednih tedenskih sestankih obravnavali skupna vprašanja. Pokazalo pa se je, da ta rešitev ni zadovoljiva, ker so kompetence teh komisij na anglo-ameriških strani zelo omejene. Tudi niso dali sestanki teh komisij doslej nobenih pozitivnih rezultatov.

Na področju pod vojaško upravo JA prejema prebivalstvo redno racionirana živila. Razen teh racioniranih živil je dobilo prebivalstvo zadnje mesec tudi izredne dodatke. Posebna delitev velja za noseče ženske in otroke. Poleg tega obstoja svobodnega prodaja določenih proizvodov, ki so dražji nego racionirani, vendar pa so te cene še zmerom take, da lahko te predmete kupujejo vsi oni, ki delajo in živijo na področju vojaške uprave JA. Tudi bi morali imeti vsi prebivalci Svobodnega tržaškega ozemlja iste osebne izkaznice. Glede prehajanja prebivalstva iz ene cone v drugo je bil dosežen sporazum, da se to prehajanje lahko vrši na podlagi legitimacij vojaške uprave. Pač pa so izjavile anglo-ameriške oblasti, da ne morejo dovoliti na njihovo ozemlje vstopa nezazelenim ljudem.

Ob sklepu konference je podpolkovnik Lenac poudaril potrebo po najmojšem sodelovanju med vojaško upravo JA in tiskom. Pozval je navzočne novinarje, naj z objektivnim poročanjem prispevajo svoj delež k reševanju vseh vprašanj v korist ljudstvu na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Obnova v goriškem okraju

Z združenimi močmi, s ponosom in veseljem smo se lotili obnove, saj je bilo razdejano pri nas ogromno. V goriškem okraju so nekateri kraji, ki so doživeli 32 in še več letniških požarov. V zavesti, da je le v skupnosti moč, smo ustanavljali obnovitvene zadruge, ki jih je danes v goriškem okraju 35. Letos je bilo obnovljenih v našem okraju okoli 600 poslopij. Obnovitvena prizadevanja niso le nudila dela in zaslužka številnim domačinom, temveč so privedla tudi do ustanovitve raznih krajevnih podjetij, mizarških delavnic, opekarn, mehaničnih delavnic, žag itd. Povprečno lahko rečemo, da je bila letos izvršena obnova v goriškem okraju 50%.

Tudi v zdravstvu kaže obnovitveno delo lepe uspehe. Tako pri priključitvi so bile urejene štiri državne lekarne z najpotrebnejšimi zdravili v Solkanu, Kanalu, Dornbergu in v Kojškem. Imamo dva dispanzerja

v Ajdovščini in v Vipavi. V Dobrovljah in v Grgarju pripravljajo higiensko in sodobno urejene prostore za ambulantne. Urejena bo zdravstvena postaja v Dobrovljah in Brdih. Razen tega pripravljajo Zavod za socialno zavarovanje ustanovitve splošne in zobne ambulante v Solkanu in Anhovem. Naša ljudska oblast pa obnavlja tudi šolstvo z uvajanjem takimenovanih sedemletk, kjer ustreza peti, šesti in sedmi razred prvemu, drugemu in tretjemu gimnazijskemu razredu. Prihodnje šolsko leto bomo imeli takšne sedemletke v Dornbergu, Mirnu, Vrtojbi, Kojškem, Medani, Kanalu in v Dobrovljah.

Odgovor tržških delavcev

V ladjedelnicah v Tržiču so se zmerom nekateri fašistični hujšaki, ki ustvarjajo napetost in nerazpoloženje med delavstvom. Skupina dobro znanih fašistov je napadla in pretepla člana tovarniškega odbora Antonaca. Pred uradom za delo je večje število brezposelnih delavcev odločno zahtevalo odstranitev nekaterih elementov iz urada za delo, ki ne uživajo zaupanja delavcev. Zaradi nadaljnjih fašističnih izjav in delavstvo zapustilo delo in se zbralo na trgu. Nad 8.000 delavcev je odposlalo k predstavnikom oblasti posebno delegacijo, ki je terjala aretacijo fašističnih tolpe, ki se prosto gibajo po Tržiču. Posebna delegacija tržških delavcev se je podala k prefektu v Gorico, kjer je obrazložila zahteve in potrebe tržškega delovnega ljudstva. V Tržiču je ljudstvo razburjeno zaradi pojavov neofašizma in zaradi nasilnega nastopanja fašističnih tolpe.

Socialna beda v Gorici

V Gorici, ki je pripadla Italiji, se množi število brezposelnih. Oblastva si prizadeva uveljaviti nastale razmere z organizacijo izseljevanja brezposelnih v tujino in v prekomorske kraje. Dan na dan se vse bolj kaže, kako je nova, nemogoča in krivična državna razmejitev uničila vse pogoje za gospodarski razvoj Gorice. Industrija Gorice, kotlikor še obstoja, je skržila na minimum število delavcev in nameščenecv. Goriška trgovina je izgubila vse svoje odjemalce z jugoslovanske strani, pa tudi mnoge potrošnike iz same Gorice in njene neposredne okolice, saj gredo ljudje nakupovat razno blago v Videm, ker je tam izbira večja in razen tega cene ugodnejše. Množica prebivalstva Gorice je ostala na pragu zime brez dela, kruha in kurjave. Množici brezposelnih in nezadovoljnih so se pridružili tudi istrski begunci, med katerimi narašča nezadovoljstvo. Italijanska oblastva so obljubovala vsem beguncem rane ugodnosti, danes pa živijo ti begunci v razočaranju brez zaposlitve in si želijo nazaj v Istrsko, ki je pripadla Jugoslaviji. Posebno občutno je v Gorici pomanjkanje kurjave, saj stane stot svežih drvn 1.400 lir. Ni upati na kakšno izboljšanje življenjskih prilik v Gorici.

Pereča vprašanja Svobodnega tržaškega ozemlja

Te dni je tržaški Mestni svet bodilni svet obravnaval važna in pereča gospodarska vprašanja Tržaškega ozemlja, zlasti glede odnosov med obema conama tega ozemlja, t. j. med Tržaškim ozemljem na eni strani ter Jugoslavijo in Italijo na drugi strani. Zaveznika vojaška uprava v Trstu je med drugim odklonila uvozna dovoljenja za večje količine sladkorja in koruzne moke iz Jugoslavije po zelo ugodnih cenah, kar bi bilo nedvomno v korist tržaškemu gospodarstvu. Razen tega prepoveduje ZVU izvoz blaga, kar je v nasprotju z določbami mirovne pogodbe, po katerih naj bi se mesec dni po sklenitvi mirovne pogodbe pričela pogajanja med Tržaškim ozemljem ter Jugoslavijo in Italijo za olajšanje krajevne blagovne izmenjave.

Vsi znaki kažejo, da namerava zaveznika vojaška uprava

uvajati v svojem področju Marshallov plan in istovetiti to področje z italijansko republiko, dočim skuša na drugi strani uveljavljati načelo, češ, da je jugoslovanska cona Svobodnega tržaškega ozemlja inozemstvo. Tržaško prebivalstvo terja normalizacijo gospodarskega in javnega življenja, za kar pa je neogibno potrebna upravna združenost. Postavljajo se carinske ovire, ki preprečujejo, da bi se Trst hranil iz svojega zaledja v zelo ugodnih pogojih. Mestni osvoobodilni svet za Trst je razpravljati tudi o protestnem gibanju delavstva proti odpuštom z dela ter sprejel predlog, da se pri pristojni oblasti izreče zahteva po zopetni uvedbi zapora nad odpušči delavstva, ki je upravičeno vznemirjeno zaradi padalnih novih primerov odpuštov.

Protizakonito ravnanje angloameriške vojaške uprave

Prebivalci Portoroža so protestirali proti ravnanju angloameriške vojaške uprave, ki uprizarja proces proti predsedniku koprškega okraja tov. Bruno D'Esteju. Sprejeli so resolucijo, s katero obsojajo to protizakonito ravnanje angloameriške vojaške uprave, ki je dala po svojih organih aretirati tov. Bruna D'Esteja.

Razne novice

V Koprčini je bila zajeta roparska tolpa, ki je izvršila zadnji čas več roparskih napadov in vlovov na področju med Koprjo in Piranom. — V ulici Stuparjeve št. 8 so našli mrtvega 60-letnega Edvarda Lenarduzzijs. Njegovo truplo je bilo že močno v razpadanju. Verjetno ga je zadela srčna kap in je umrl pred 20 dnevi. — Ameriški vojak povzroča znatno škodo ročalskim vrtnarjem s svojim tekanjem po vrtovih in njivah. Pri tem svojem "sportu" ne poznajo ameriški vojaki nobenih ozirov. — V garaži v ulici San Maurizio št. 13 so se vtihotapili neznanzi zlikovci, se vsedli v avto tipa "Augusta" in se odpeljali v neznano smer. — 37-letni Riva Rafael in 25-letni Parovel Peter sta odpeljala ladjo neke tržaške družbe in z njo vred večjo količino premoga in drugih stvari, ki so bile na ladji. — Policija je zaplenila pri pristaniški carinarnici 1500 ameriških cigaret, ki so jih verjetno nameravali spraviti na črno boro. — Nočno razburjenje so doživeli stanovalci Chiadina in Monte št. 160. 22-letni Mario Miedo je prišel ponoči pijan domov in je prikel pretepati očeta in mater, ki sta že bila v postelji, nato pa se razbil postelje in drugo pohištvo. Policijska oblast ga išče.

Sarajevska opera

stopa to jesen v drugo sezono svojega delovanja. Pevski ansambel se je od lani znatno povečal, ker je uprava angažirala nekaj novih solistov in okrepila zbor. Prav tako se je povečal orkester. Sezono je opera otvorila s ponovitvijo Bizetove "Carmen", na novo pa pripravljajo Gotovčevu opero "Ero z onega sveta". Zanimanje med občinstvom za operne predstave stalno narašča, zato se gledališka uprava bavi z načrtom o razširitvi poslopja. V zvezi z delovanjem opere se je v sarajevski javnosti zanimanje za glasbeno kulturo znatno dvignilo in na državno glasbeno šolo je bil na začetku sezone tolikšen naval, da šola ni mogla sprejeti vseh učencev. — Sarajevska drama je te dni otvorila novo sezono z uprizoritvijo Cankarjeve drame "Kralj na Betajnovi".

Kača ga je potegnila

Nek naravoslovec je vide redko, kačo, ki je hotela v luknjo. Ker učenjak ni imel ničesar, s čimer bi kačo ujel, jo je vsakokrat, ko je bila že na pol v luknjo, potegnil za rep ven. Tako je mislil, da jo bo utrudil in potem jo bo laže zadel. Ko pa se je kača sedemnajstič približala luknji, se je ustavila, nekoliko pomislila, potem pa se je obrnila in se odpravila v luknjo z repom naprej.

SLOVENSKA UNIVERZA ODPIRA SVOJE HRAME

(Nadaljevanje in konec.)

NOVE UNIVERZITETNE ZGRADBE

V zvezi s celotnim razširjanjem in reorganizacijo univerze in ustanavljanjem novih fakultet ter dotokom novih študentov, je postalo pereče zlasti vprašanje prostorov. Ob ustanovitvi je univerza imela le eno samo poslopje na razpolago, ki pa je bilo uporabno premajhno. V njej so uradi in oblastva ter filozofska, juridična in delno-tehnična fakulteta, ki je bila sicer raztresena po številnih stavbah, ki pa se zdaleka niso odgovarjale vsem zahtevam. Leta 1921 so zato zgradili poslopje tehnične fakultete, ki pa je kmalu postalo premajhno in eno stavbo medicinske fakultete, ki tudi kmalu ni več zadoščala. Če upoštevamo, da je bilo leta 1939 dokončano novo poslopje univerzitetne knjižnice, kamor se je preselila tudi filozofska fakulteta in istega leta tudi strojni inštitut tehnike, potem smo s tem omejnili vse, kar je bilo v stari Jugoslaviji sezidanega prav za univerzo.

Sele osvoboditev je temu nezadržnemu stanju napravila konec. Najprej se je pričela izgradnja tehnične fakultete in v najkrajšem času bodo dograjene in izročene svojem namenju tri velike stavbe za kemični, rudarski in vodogradbeni inštitut, ki bodo seveda tudi najmodernejše opremljene. Medicinska fakulteta je tudi dobila več novih predavalnic, inštitutov in laboratorijev po novih oziroma povečanih poslopih naših klinik. Vse te razširitve pa so le začasna značaja, kajti predvi-

dena je zgraditev novih najmodernejših klinik na severnem delu mesta ob Savi.

Razen tega je potrebno omejniti še obnovo univerzitetne knjižnice, ki je bila zaradi nesreče med vojno precej porušena, in delno povsem neuporabna. Obnovitvena dela so trajala skoraj leto dni in so bila močno zamudna, kajti porušen je bil cel trakt knjižnice z najvažnejšim delom, t. j. veliko čitalniško dvorano. Letos spomladaj je bila čitalnica ponovno odprta in predstavlja zopet študentom važno oporo pri študiju.

O posameznih fakultetah

Ljubljanska univerza ima danes sedem popolnih fakultet.

1. Filozofska fakulteta, ki usposablja slušatelje za profesorje vseh srednjih šol, se deli na dva oddelka in to na oddelke za humanistične vede, ki obsega vse jezike, literaturo, zgodovino in na prirodoslovno-matematični oddelke za študij matematike, fizike in prirodoslovja. Fakulteta ima precej odličnih predavateljev, od katerih so nekateri poznanji po svetu kot odlični znanstveniki. Študij traja štiri leta, za dosego diplome pa je

ZBOR NADEBUDNIH MLADIH VRHNIŠKIH HARMONIKARJEV

Vrhniški harmonikarji so že nastopili lani v Ljubljani ob pionirskem dnevu, letos pa se pripravljajo na samostojen koncert. Čeprav so še mladi, saj so nekateri harmonikarji stari že pet in šest let, že prav dobro igrarajo razne partizanske in narodne pesmi. Za glasbo so zelo navdušeni, so tudi precej nadarjeni in ob dobrem vodstvu utegnejo postati eden izmed najboljših zborov te vrste v Sloveniji.

Harmonikarji iz Vrhnik

FESTIVAL V LJUTOMERU

Letos je praznovalo ljudstvo okraja Ljutomer svoj prvi festival dela, na katerem je manifestiralo svojo visoko delovno zavest in spoznanje, da samo delo napravi državo in človeka močnega.

Se pred nekaj leti zatirani in pridvignjeni delavci, ki so dvignjeni glav korakali v sprejodu, z zavestjo pri ustvarjanju sveta in novega človeka vrednega življenja.

Iz vseh zadrug so se pripeljali zadržniki na okrašenih vozovih v Ljutomer na festival, ki je postal tako pravi izraz življenjskega veselja tega vrednega prileškega ljudstva in njegove današnje sproščenosti. Festival je prikazal tudi veliko bogastvo narodnih plesov in običajev, noš in pesmi, ki ga ohrani še danes prileško ljudstvo.

Razstavljeni so bili vsi sadovi Slovenije — goriške, je in lje, ki bodo postali z načrtom in tehnično naprednim delom iz leta v leto lepši, plemenitejši in donosnejši.

Narodni ples iz Prilek

Živorejska zadruga Križevci je prikazala na festivalu svoje lepe konje.

potrebno opraviti tri izpite iz glavnega in stranskih predmetov in izdelati pismeno diplomsko nalogo. Poseben izpit in doktorska disertacija pa se zahtevata za dosego doktorske časti.

2. Juridična fakulteta usposablja dijake za bodoče višje upravne strokovnjake in za službo v pravosodju. Spričo tega se tudi študij v zadnjem letu (trajaja sicer tudi 4 leta) cepi na upravno in sodno vejo. Poleg vsakoletnih izpitov, ki jih mora študent opraviti iz vseh obveznih predmetov, ki jih je 36, morajo študentje po četrtem letu opraviti še poseben diplomski pismeni in ustni izpit, nakar dobe šole po opravljeni praktični vežbi pravico do diplome in do akademskega naziva pravnik.

Fakulteta je dosegla tako v znanstvenem kot pedagoškem delu že velike uspehe in je postala znana po svetu, istočasno pa je vzgojila že precejšnje število dobro podkovanih pravnikov. Njeni profesorji pa kot strokovnjaki uspešno sodelujejo pri pravni izgradnji naše nove države.

3. Gospodarska fakulteta vzgaja gospodarske strokovnjake. Za čim uspešnejše usposabljanje in napredek našega gospodarstva so uvedli štiri oddelke specializacije, in to za splošno gospodarstvo, za trgovino, za industrijo in promet ter za finance in kredit. Vsak tak oddelke vzgaja gospodarske specialiste, ki po položenih izpitih iz vseh obveznih predmetov, opravljeni praktični in posebnem pismenem diplomskem delu dobe naslov ekonomist. Fakulteta sicer kot novo ustanovljena še nima tradicije, vendar pa razvoj našega gospodarstva nujno zahteva obilo tovrstnih strokovnjakov. Da je naša mladina to pravilno razumela, nam kaže veliko število slušateljev, katerih je bilo lani skoro 500.

4. Med najvažnejšimi fakultetami je danes brez dvoma tehnična fakulteta, ki je največja na slovenski univerzi, tako po številu profesorjev, slušateljev ter tudi po stavbah in inštitutih. Tehnična fakulteta usposablja inženirje raznih strokov in ima tako več oddelkov, na katerih je študij različno urejen. Arhitektonski oddelke usposablja naše inženirje arhitekte, elektrotehnični oddelke elektrotehnične inženirje, razen teh pa je še gradbeni, geodetski, kemični, strojni in rudarsko-metalurški oddelke, ki vsak usposablja inženirje specialiste. Predavatelje ima fakulteta v tekočem letu preko 90, asistentov tudi ne doli manj, študentov pa je lani bilo 1240, tako da predstavlja ta fakulteta res velik znanstveni zavod. Dandanes so sicer nje oddelki še raztreseni po posameznih poslopih, kot že omenjeno, pa bodo prav kmalu dograjene nove stavbe, v katerih bo vsak oddelke fakultete imel lastne predavalnice, risalnice, laboratorije in druge potrebne inštitute ter naprave.

5. Za slovenski medicinski naraščajo skrb medicinska fakulteta, ki pa je popolna šola od osvojitve dalje. Nastanjena je po raznih poslopih klinik in ima sedaj že lepo število predavalnic in laboratorijev, ki so najmodernejše opremljeni. Medicincev je bilo lani 659, med njimi 248 tovarišč, letos pa jih bo gotovo še več, saj nam strokovnjakov zelo primanjkuje. Študij traja 5 let ter je precej naporen.

6. Kot popolnoma nova bo letos pričela delovati agronomska fakulteta, ki bo vzgajala naše mlade kmetijske strokovnjake — agronome. Teh nam po vsej Jugoslaviji močno primanjkuje in tako lahko upamo, da bodo ti prvi doma izolani strokovnjaki kmalu delovali pri dvigavanju nivoja našega kmetijstva.

7. Teološka fakulteta je najljepši dokaz verske svobode v Jugoslaviji. Ona pa dokazuje še več, da namreč država vzdržuje to fakulteto in univerzo in tako skrbi za vzgajanje duhovniškega naraščaja.

Univerzitetna knjižnica

Pri univerzitetnem študiju in vsakem znanstvenem delu je nujno potrebna obsežna knjižnica, ki mora biti založena s knjigami iz vseh držav. Kot pri vseh univerzah imamo tudi pri ljubljanski univerzi veliko univerzitetno knjižnico, ki se nahaja v ogromnem lepem in nazvse modernem poslopiju, oprem-

ljenem z vsemi sodobnimi pridobitvami. Tudi univerzitetna knjižnica predstavlja poseben znanstveni zavod univerze, kjer je zaposlenih precej naših knjižničarskih strokovnjakov. Knjižnica ima več oddelkov, med katerimi sta osebno pomembna rokopisni oddelke in oddelke za narodno-svobodilni tisk; poseben dragocene in starinske knjige pa so v posebnih trezorjih. Posebnost je tudi ogromna čitalnica, ki je visoka dve nadstropji in ima dve steni popolnoma stekleni, tako da je po dnevi vedno dovolj svetlobe. Čitalnica ima okoli 60.000 knjig, med katerimi imajo študenti lahko dobi vsako knjigo v nekaj minutah; celotna knjižnica pa šteje okoli 400.000 knjig in je po velikosti tretja knjižnica v Jugoslaviji. Sama knjižnica zaposluje 30 ljudi, med katerimi so knjižničarji s fakultetno izobrazbo, pomožni knjižničarji in ostale tehnične osebe, tako da predstavlja tudi univerzitetna knjižnica velik oddelke naše univerze.

Taka je torej naša slovenska univerza. Nemogoče je seveda na kratko opisati vse njene fakultete, inštitute in laboratorije ter knjižnice in nemogoče je z nekaj besedami označiti pomen, ki ga ta naša najvišja znanstvena inštitucija ima v kulturnem življenju Slovencev. Vsekakor pa je mogoče tudi iz gornjih akromnih vrstic razbrati, da predstavlja slovenska univerza veliko, živo in stalno razvijajočo se znanstveno ustanovo, ki je za vsakega Slovenca nadvse važna. Zato je prav, da jo poznamo vsaj površno, prav vsi, da se bomo zavedali, kako velika znanstvena inštitucija deluje med nami in dokazuje visoko razvito kulturo in znanost slovenskega naroda.

Predvolivna kampanja v sežanskem okraju

Sežana. — Sežanski okraj se pripravlja na bližnje volitve. Po Krasu, Istri, vremski dolini je te dne zelo živahno. V predelu, ki meji na Svobodno tržaško ozemlje, je razgibanost ljudskih množic zelo velika, kar dokazuje visoko politično zrelost ljudstva v tem okraju.

V preteklem tednu so se vršili predvolivni sestanki v Stančevju, na Krasu, Kobdilu, Hruševici in Lukovcu. Te štiri vasi so napovedale tekmovalje vasi Skopo za 100% udeležbo na voliču in za najlepše okrašenost vas. Na množičnem sestanku v Skobini pa je ljudstvo napovedalo tekmovalje volivnim enotam Svetega in Komna. V Presejrah so na predvolivnem sestanku napovedali tekmovalje Komnu, Svetemu in Vočjemu kraju. Velike predvolivne manifestacije so bile tudi v Stjaku, Kartinovcu—Ravne in v Dolenjah.

V vseh vaseh temeljito pretesajo kandidatne liste, predvsem stare odbornike, ki so radi svoje nedelavnosti izgubili zaupanje pri ljudstvu. Geslo ljudstva sežanskega okraja je: "Vsi na voliče, vse za ljudsko oblast!"

Murska Sobota. — 17. oktobra 1944 so madžarski fašisti masovno zapirali naše zavezne ljudi in cele družine odvedli v internacijo na Madžarsko in naprej v Nemčijo. Le malo od teh se jih je vrnilo. — Na obletnico tega zločina je bila v Murski Soboti velika žalna manifestacija. Na pokopališču, kjer počivajo padli borec in v bližini skupnega groba rdečearmejev, je bila odkrita lepa spominska plošča s številnimi imeni žrtve fašistične terora. Ob tej priliki so veliki množici ljudi, ki se je udeležila žalna manifestacija, spregovorili zastopniki OF, naše vojske in zastopniki internirancev. Ob spominu na žrtve fašističnega terora so vsi navzoči sklenili, da bodo složno delali za izgradnjo naše domovine in preprečili vsako sovražno propagando, ki podpira ostanke fašizma vsega sveta. Sindikalni pevski zbor je zapel pesem "Zr-tvam".

Izobražena služkinja

Gospa Liza je očitala služkinji: "Napjala sem vaše ime v prah, ki je bil danes jutraj na mizi."

"Vem," odvrne dekle, "napjala ste ga napačno."

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"O, Nežika, spet žalost prevajaš?" jo je nagovorila, ko je stopila Nežika v zakajeno vežo.

"Da, da, mati, le hitro lonec na ogenj, da si bomo čaja skuhal! Pa nekaj sene za vole!"

"Tako, tako, draga moja! V izbo jih prenesite, da se ogrejejo. Oh, reveži! Morda boš tudi mima kdaj tudi mojega sina pripeljala ... Mar si ga kje videla?"

"Da, mlajšega v Gubčevi brigadi. Komandir čete je postal!"

"Joj, joj, pogledj fanta!" je radostno vzkliknila in oči so ji zažarele. Potem ji je pomagala prenašati ranjence v izbo. Za vsakega je imela toplo, prirčno besedo. Peč je bila topla, ranjenci so kar oživali pod gorkim krovom, nov pogum jih je zajel in nestropno so pričakovali vročega čaja. Mleka ni za vse. Pri bajti je le ena sama koza. Ampak mati jo že molze, že je lonček mleka nad ognjem.

"Za ubogo dekle!" de mati in gleda v Sonjo, ko je pravkar odprla oči in ki je na smrt blede v obraz.

"Črt, ali si pri meni ...?" vpraša mukoma. "Tako sem žejna!"

"Toplega mleka boš dobila, draga punčka!" ji je dejala žena. "Pa ne smeš govoriti, poslušaj in ubogaj Nežiko, ona ve, kaj smeš in kaj ne smeš. Le kar tiho!"

Solze si je na skrivaj obrisala, ko se je vrnila v kuhinjo.

"Oh, naši ubogi, dragi otroci!" je vzdihnila. "Ljubi Bog, daj jim zmagati, ko so tako verni in srčni! To so naši najboljši, najbolj zvesti, ne daj, da propade to najboljše seme ljudstva! Ljubi, usmiljeni Bog, usliši me, staro, daj, daj ...". Prekrižala se je pred očrnelim razpelom in nekako svetlejša se ji je zdela in tudi za ranjence se ni več tako hudo bala.

Daleč na obe strani hišice so postavili straže. Ko je držal Črt skodelico mleka na Sonjinih ustnicah, ki so požirek za požirkom slastno pile, je planil ogljar Ilija skozi vežna vrata kakor vihra in zavpil:

"Umaknite se, umaknite se skozi zadnja vrata v gozd! Patrola tridesetih fašistov bo vsak čas tu!"

Vsi so planili na noge, pograbil so orožje, toda že se je Črt znašel in ukazoval:

"Pavlek, ti boš s strojnico kril umik, naglo s pomočnikom pred hišo! Poženite vole na to stran bajte v gozd. Primite ranjence in jih nesite za ogljarem! Naglo!"

Sam je dvignil Sonjo v naročje, butnil z nogami v vrata in planil v hosto. Tedaj je zagrmel strel prvega stražarja spodaj pod cesto, ki je stekel proti hiši in zaslišali so kričanje fašistov, ki so se pognali po cesti navzgor. Pred hišo sta ob zidu čepela Pavlek z maščino in njegov pomočnik. Pavlek je bil miren, poiskal je najbolj pripravo mesto na cesti v tisto smer, kjer je bila najbolj izpostavljena ognju njegove strojnice in je čakal. Fašisti so pričeli kakor bešni na slepo streljati proti hiši. Že so prve kroglice butale v zid, šii se je nekje zdrobila, opeka je padla na tla, kroglice so žvižgale kakor sršeni nad njegovo glavo. Stražar, ki je bil že tik ceste, se je obrnil nazaj in streljal.

"Lezi na tla!" mu je zavpil Pavlek.

Pa je bilo že prepozno. Zgrabil se je za prsa, spustil je roko in se zvrnil na obraz.

Fašisti pa, ki so bili prepričani, da so prepodili vse partizane iz bajte, so se zmagovalno pognali po cesti in kričali kakor obsedeni. Tedaj pa je zarohnela Pavlekova mašina.

Prvi so popadali ubiti ali ranjeni, ostali so v smrtni grozi za hip obstali, potem pa so se razbežali, kakor če vrže kamen v trop rib. Tedaj je Pavlek planil na noge, naslonil mitraljez na ograjo in užgal po bežečih. Prevračali so se kar zviška, le nekaj malgea jih je doseglo ovinek, kjer jih je zakrilo drevje. Skočil je k tovarišu, ki je ležal na tleh, misleč, da je le ranjen. Pa je bil mrtev. Obesil si je njegovo puško čez ramo, potegnil ga je za seboj v gozd, naložil si je strojnico in skočil za tovariši ...

Črt pa je nosil. Nosili so tovariši. Ogljar Ilija pred njimi jim je kazal pot. Vzpenjali so se. Črt je omahoval pod težkim bremenom, toda z železno voljo je stopal vedno višje. Čuli so streljanje in kričanje fašistov, čuli so tudi Pavlekovo strojnico, potem pa molk in tišino. Mar je Pavlek omahnil? ...

Črt se je naslonil na drevo na smrt utrujen. Sonja mu je gledala v obraz. Slišala je strele.

"Črt ... ne zapusti me!" je dahnila vanj in se mu nasmehnila.

"Ne, ne, Sonja, saj nas ne bodo dobili, ne boj se!" ji je šepetal Črt.

"Kajne, živo me ne smejo dobiti ... Če bo treba, Črt, kar pogumno!"

"Bom, Sonja, živega nobenega ne bodo dobili!"

O da, Črt je bil pripravljen na vse. Vedel je, kaj bi napravili fašisti z ranjenci. Ena sama pot je bila tedaj pred njimi ... Smrt z lastno roko! O, Črt je bil na vse pripravljen. Toda zdaj je bil omagal. Sesedel se je. Položil je Sonjo kraj sebe in zgrabil za njavzverko.

Pa ni bilo treba. Pavlek je prihajal. Rešeni so! Tedaj je Črt legal kraj Sonje, zgrabil jo je za roko in val nepopisnega olajšanja ga je pretresel. Spet so se odprla vrata v življenje! Spet je šla smrt mimo!

Pavlek je pokleknil kraj Sonje.

"Pavlek ... Pavlek ... rešil si nas!" je zašepetala Sonja, z roko mu je nagnila kuštravo glavo k sebi in ga poljubila. "Ampak ranjen si ... saj si ves krvav ..."

Zdajle šele je Pavlek opazil, da mu curija kri iz rokava. Nežika je bila že pri njem, zdaj šele ga je roka zabočila in zaskočila, da mu je strojnica omahnila in padla na tla.

"Strel skozi meso nad komolcem!" je dejala Nežika. "To je lepa rana, že precej krvi si izgubil." Očistila mu je rano in ga obvezala.

"Maščino bom zdaj jaz nosil," je dejal Črt.

"Ampak pazi nanjo!" pravi Pavlek in se silno nered loči od mašine. "Dokler ne bo spet roka zdrava, da veš!"

"Ranjence na vozove! Naprej!" je velel Črt in stopil pred kolono.

(Dalje prihodnjik.)

bili, tako sami, da je bilo celo drugo strah. Toda z veliko vero v našo partijo, Osvobodilno fronto in Tita, v nerazrušljivo moč sovjetskih narodov in njegove armade smo premagovali napor za naporom. Prerodili smo se v krvi in trpljenju in zdaj v miru je naša država spet država samostojna, ki daje vzgled v sožitju med narodi v delu in v naporih vsemu svetu, posebno pa narodom, ki ječijo še v verigah imperializma.

Kaj radi nam očitajo naši sovražniki, da smo pod idejnim vplivom Sovjetske zveze. Mi tega še nismo nikoli tajili. Nasprotno. Ponosni smo na to, da si marksizem in leninizem utirata tako hitro pot v našo duhovno in materialno življenje. Mi silno ljubimo Sovjetsko zvezo, kajti življenje v njej vsebuje najgloblje človečanske vrednote. Koliko materialne in moralne podpore smo bili deležni od nje med vojno in koliko danes, ko nas temne sile skušajo oropati osnovnih pravic. Kaj pa vidimo v Ameriki? Atomsko bombo, Trumanovo doktrino in Marshallove grožnje. Si bomo prav mi v Jugoslaviji postavili vprašanje, ali naj bomo ameriška kolonija in naj izročimo vsa naša rudna bogastva in naše tovarne, stare in nove, ljudem, ki niti ne vedo, kje mi živimo! Ali pa naj ostanemo mirni in delovni v svoji državi, ki smo jo v teh štirih letih tako težko zgradili in ko nam je ravno sovjetski človek pomagal pri tem, ne glede na svoje žrtve.

Rusi so imeli navado, da so pokopavali svoje vojake večkrat tam, kjer so popadali. Tako lahko vidiš tudi v parku blizu vojne ministrstva v Beogradu več grobov. Na nekem grobu leži poleg spomenika že od dežja preprana čelada. Tu se rodi za hip ustavljajo ljudje in nemo strme na grob. Je težko dognati, kaj se dogaja v njihovih dušah.

Mistra Goulda pa moramo do neke mere tudi razumeti, ker je znano, da je njegova povprečnost le siromašna. V Dedierovih Zapiskih iz Amerike lahko čitamo o slavni ameriški novinarki Dorothy Thompson, ki nosi naslov doktorice šestih ameriških univerz. Ta novinarka je v nekem svojem članku trdila, da so bili pri nas ustaši—Madžari. Ne bi se spuščali dalje v podrobnosti znanja zemljepisa ali političnih problemov Jugoslavije teh novinarjev. Poslušajmo rajši Amerikanca Seldesa, ki pripoveduje o novinarski resničnosti in lastnosti več ameriških časopisov Henryja Lucea:

"Luce je bil v denarnih težavah, ker si njegovi listi še niso uili osvojitvi trga. Poslal je v Italijo nekega svojega človeka, naj uredi posebno število njegovega lista "Fortune" o Mussolinijevem režimu. Dopisnik je poslal brzojavko, da je Italijanom prav, če številka izide, in da bodo dali zanjo oglas za svojo prekomorsko ladijsko družbo v vrednosti \$50.000. Luce je v to privolil, gradivo je prišlo iz Italije, toda ko je bila številka skoraj že dotiskana, se je pokazalo, da Italijani ne bodo dali oglasa za \$50.000, temveč samo za 50.000 lir. Luce ni vedel, kaj bi storil. Skoraj dotiskani časopis, ki je bil poln hvale fašističnega režima v Italiji, je bilo škoda zavreči, zato pa je v svojem listu končno narečil članek, ki pravi, da vse tisto spredaj ni ravno preveč res."

Ko pomislimo, da je v Ameriki javno mnenje v rokah ljudi, ki imajo tako moralo, potem se ne moremo čuditi, da o Jugoslaviji brez najmanjšega čuta odgovornosti pišejo strahotne stvari in da so to danes najhujši podvovalci nove vojne.

Politično spremembo v Madžarski smatrajo mister Gould in njemu podobni za nevšečno epizodo, proti kateri je truba pusti strupene članke. Mister Gould še ni nikoli slišal, da gre zgodovina človeštva svojo pot naprej, ne oziraje se na Hitlerja, ne na mistra Goulda, in ne na ameriške trupe. Madžarska se otresa neverjetno okorelega fevdalizma. Nazaj ne more in to je mistru Gouldu neazumljivo. Demokratične Grčije ameriški in angleški imperialisti ne morejo potepetati in mister Gould tega ne ve, da se ljudska volja ne more steti. Sedaj pa delajo krivo miroljubno Jugoslavijo, Albanijo in Bolgarijo za dogodke v Grčiji. Če kdo ve, kaj so vojne grozote, vemo to

Jugoslavlani. Če je kdo miroljuben na svetu, smo to mi. Vendar pa smo se mi naučili čuvati svojo domovino z velikim junaštvom, kakor je končno dolžnost vsakega naroda na svetu. Kaj bi rekli Američani, če bi Grki z njimi tako delali, kakor delajo oni z Grki. Ne, to ne bi bilo nikomur po volji, ker to ne bi bila prava demokracija. Tako ni prave demokracije v Holandski, kakor je rekel Tito borcev narodno osvobodilne borbe, ki je pod Hitlerjem okusila grenkobe okupacije, zdaj pa skuša prav na hitlerjevski način zajahati Indonezijo. Taka načela zapadne demokracije niso pravična.

Ker govorimo že o zapadni demokraciji, sem se spomnil tudi na kratek življenjepis g. Truman, ki ga je napisal pred kratkim Gorbato. Tu je med drugim rečeno, da boja v Ameriki lahko postane vsak visok državnik, samo treba je državnika talenta. Jaz še nisem bil v Ameriki, vendar vse življenje lahko poslušamo povesti o tej deželi, v kateri žive in delajo (pa se končno že od nekada skoraj vsi vračajo) naši ljudje. Dopisujem si že dolga leta z Žerjavovo družino iz Sudburyja. Žerjavova Rezi, 16 letno-dekle, je virtuos na violino. Na festivalih je že trikrat dobila največjo nagrado, katero so ji prisodili profesorji iz Londona. Pred kratkim pa sem dobil od Žerjavovih pismo žalostne vsebine. Rozi je dovršila glasbeno šolo v Sudburyju in sedaj je hotela iti na konservatorij v Toronto. Toda tam je treba mesečno plačevati sto dolarjev, kar pa Rozi oče, ki dela v neki pralnici, ne zmore. Tja lahko gredo samo bogataši. Kdo ve kdo je Žerjavovim nasvetoval, naj se uči pisati na stroj in naj to vsoto zasluži v dveh treh letih, da bo lahko potem nadaljevala svoje študije o glasbi.

Saj je možno, da imajo državniški talenti v Ameriki velike prednosti do najvišjih državnih mest. Kako pa je potem z drugimi talenti, če se morajo nekateri mnogo obetajoči umetniki glasbe učiti tudi strojejpisa. Tako po pravici pripovedujejo ljudje, ki se vračajo iz Amerike, da tam denar vse odločuje.

Življenje v naši državi hodi gledat mnogo ljudi. Naši gostje pa niso vznemirjeni toliko nad mladinskimi progami, niti ne toliko nad tovarni, kakor nad našim človekom, njegovim elanom in neizmerno voljo do življenja.

Vsake kvatre pa pride tudi k nam kak mister Gould. On ne gre na progo, dasi bi to lahko storil. Rajši obišče Dragoljuba Jovanoviča, "našo opozicijo".

Dragoljub Jovanović je udarjen na izjavo, kajti globoko je prepričan o sebi, da ima državniški talent. Ker pa njegov talent ni hotel zapopasti ničesar, kar je domačega, mu je njegove državniške vrline izbral mister Clisold. In mister Clisold, iz katerih—kakor je znano—govore ameriški magnati, so tako do sedaj vodili pri nas "opozicijo" in skušali razdirati to, kar smo mi gradili. Tako "naša opozicija" do sedaj niti naša ni bila.

Zadnji večer, ki so ga prebile inozemske delovne brigade v Ljubljani, je bil lep. Toliko jezikov se je prelivalo med seboj, srca pa so bila polna medsebojne ljubezni. Dva mlada Angleža sta sedela bolj zase in sta bila molčeča. Nekdo od naših prisede k njima in ju vpraša po vzroku, kajti na večeru je pljusalo od zdravic.

"Težko nama je," pravita. "Vi ravirate z nami kakor s svojimi brati, mi Angleži pa vam delamo toliko krivice." Našemu mladincu je preletela obraz senca. Drgnil je ob pepelnik gorečo cigareto, čeprav ni bilo na njej pepela, potem pa se je nasmehnil in rekel: "Tega niste vi krivi." Nekaj časa so se tako molče pogovarjali, potem pa pravi eden od mladih Angležev skoraj zase:

"Kako čudoviti ljudje ste Jugoslavlani."

Trčili so. Nazdravljali so Jugoslavlani, mladi Angleži in eden od njih je vzkliknil:

"Naj živi delovno ljudstvo vsega sveta!"

Mister Gould o tem svojim gospodarjem v Ameriko ni nič pisal. Tudi če bi jim pisal, ne bi Hearnst o tem govoril ameriške-mu ljudstvu, ker je to ljudstvo njegov največji sovražnik.

Smrt Nikolaja Boljšakova

P. Paulenko, B. Izakov

Sevčenkovi partizanski polk se je boril v nemškem zaledju brez odmora petdeset dni zapored. Kadar ni kazalo pošiljati v akcijo ves odred, so hodile na "lov" majhne skupine ali celo posamezniki. In izmed petdesetih ni bil noben dan izgubljen.

Nekoč so odšli štirje—Nikolaj Boljšakov, Vasilij Gluhov, Ivan Grinko in Vasilij Kostenko, vsi Leningraščani.

Ponoči so se oddaljili od taborišča odreda kakih trideset kilometrov in bili so utrujeni. Spanec jih je premagoval.

"Svoje delo opravimo, potem pa bomo počivali," je rekel Postenko.

In skrili so se ob cesti. "Po ribah diši," se je nasmehnil Gluhov, "za trdno bomo kaj ujeli."

Komaj so izmertjali nekaj besed, je zašepetal Grinko na levem krilu:

"Patrujla na konjih!" Oziraje se po grmčevju ob cesti je jahal počasi spredaj oficir. Sledilo mu je pet konjenikov.

Granata je udarila v tretjega. Konji so se vzeli na zadnje noge in vrgli konjenike raz sebe. Trije Nemci so padli takoj, oficir in dva vojaka pa so se skušali braniti. Kostenko je vrgel drugo granato in delo je bilo takoj opravljeno.

Hitro so odšli v gozd, poiskali suho mesto in legli.

"Zdaj pa imamo pravico, da tudi malo zadremljemo," so se smejali partizani.

Toda spati ni bilo kdaj. Dežurni Boljšakov jih je kmalu zbudil:

"Nemško kričanje se sliši! S ceste!"

In takoj se je zaslišalo hitro, nervozno streljanje, kakor da tam nekoga zasledujejo ali odbijajo. Kar tesnobno je postalo. "Nemci zaklinjajo gozd, da bi jih pustil pri miru," je menil Gluhov.

In res, kmalu so nemški strelci utihili in potem je bilo vso noč mirno.

Zjutraj, ko so se komaj napotili po kolovozu vzdolj gozda, se je pojavilo za njimi kakih sto petdeset biciklistov.

"Lezi!" In Kostenko se je začel plaziti s svojo skupino v r. Toda od nasprotne strani se je bližala druga skupina, v kateri je bilo kakih petdeset ciklistov.

Skriti se partizani niso več utegnili. Biciklisti so pohiteli in priklenili z ognjem svojih brzostrelk štiri partizane k tlom.

V dežju krogel so se splazili partizani v dolinico in utegnili so se zašepetati drug drugemu: "Ujeti se ne damo. Prebijali se bomo!"

"Tako je!"

"Tako je!"

Kakih deset minut so se borili štirje partizani proti dvestotim Nemcem.

Prvi je padel Gluhov.

Stari član stranke je padel v trenutku, ko je sam ustrelil. Zdelo se je, da se je iztrgalo življenje iz njega skupaj s kroglo in požrlo Nemca.

In takoj potem je bil težko ranjen Boljšakov.

Kostenko in Grinko sta prišla pod roke in odvekla plažec se v stran. Toda umakniti se ni bilo kam. Nemci so bili sklenili ognjeni krog in ga k lovcu previdno zoževali. Kaj sta mogla storiti dva, obremenjena z ranjenim tovarišem, proti dvestotim? Krog se je zoževal. Nemci so merili vedno bolje.

Kostenko in Grinko sta spustila Boljšakova in se pognala sama naprej, da bi se prebila. Hrbarost dela včasih čudeže: ko so Nemci zagledali dva partizana, gredoča na jurji, so se začeli umikati. Partizana sta se vrnila po Boljšakova in ga odnesla na rokah.

Toda Nemci so znova pritisnili in partizana sta drugič pustila tovariša, da bi ponovila jurji.

"Nikar se ne bojta zame, kar pojdi!" je kričal Boljšakov. "Bom že vzdržal."

Grinko in Kostenko sta se je la tretjič prebijati. Njune oči so pojemale in v spopadu na nož so jima Nemci iztrgali Boljšakova.

Čudežno sta se iztrgala Nemcem iz rok in zbežala v gozd.

Ponoči sta zagledala odsev požara nad vasjo, kamor so odvekli Boljšakova, in dolgo sta

stirne ugibala, kaj bi to pomenilo.

"Morda se maščujejo zaradi nas nad kolhozniki?"

"Ali pa so morda nasprotno kolhozniki zažgali koč, v kateri so Nemci?" sta vpraševala drug drugega.

Zjutraj sta prišla previdno iz gozda v vas, kjer sta zvedela, kaj se je zgodilo ponoči.

Nemci so privlekli Boljšakova v vas še živega in začeli zasliševati okrvavljenega, na pol onesveščenega moža. Iz hiš so pognali kolhoznike, da bi videli, kako bo ruski partizan zdel brezvestno izdal svoje ljudi.

Toda Boljšakov je molčal. Tedaj je začel neki prizadevni krvnik prskati z bajonetom po Boljšakovih rani. Kolhozniki so strmeli. Zaslišalo se je jokanje.

Partizan je zastokal, toda na nobeno vprašanje ni odgovoril.

Tedaj pa so mu začeli izbijati zobe in rezati obraz, potem pa so mu z nožem odprli usta.

"Govori, ruska svinja! Govori, svinja!" so kričali Nemci, videč, da ni nobenega sredstva, da bi strli to železno voljo, ki se je še držala v razmrčarjenem, izmučenem telesu.

Boljšakov je izpljunil kri, toda izgovoril ni niti besede.

Odprl je oči, pogledal krvnike, ki so se mu rogali, vzdihnil, znova zaprl oči in se pripravljal na vse muke, ki so ga še čakale.

Bil je še živ in pri polni zavesti.

Nemci niso mučili brezčutnega telesa, marveč živo in čvrsto dušo.

"Govori, Rus!"

In ko so spoznali, da iz tega krvavečega, neustrašenega boljševika ne bodo spravili nobenega glasu, so sklenili ubiti ga z ognjem.

"Ein moment! Švojat, takoj ti razvežemo jezik!"

Med vriščem, življenjem in zasramovanjem so odvekli heroja Boljšakova k bližnji lopi, kjer so ga privezali k vratom in zažgali poslopje. Kolhozniki so sneli kučme, ženske so si zakrile obraze z rokami.

Boljšakov je molčal.

Noč je bila deževna, les moker, lopa je gorela vso noč.

DOPISNIKOM IN ČLANOM JEDNOTE

Kadar pišete Prosveti ali v glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napraviti poštno številko 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vsolej zapišite: Chicago, 23. III. To bo olajšalo delo naših čikaških pošt, nam pa po speliu dostavljanje pošte.

Slovenske jedilne in zdravilne posebnosti

Z veseljem namerjamo, da smo zopet v stanu postreči z nekaterim blagom, ki smo ga nudili pred vojno kot naše posebnosti, a se med vojno ni dobilo. Sedaj zopet lahko narodu čisto sledeče:

JESTVINE: Pristne Suhe Gobe iz Trsta. Jako lepe, četri funti \$1.10, pol funta \$2. Funti \$3.55. Najfinjša smetnoba Ajdova Moka, funti 1.90. Prava importirana rumena Prosena Kafa, 27c funt.

JEDILNE DIŠAVE: Pristen Spanki Žefran, 50c. Prava dišava Stročna Vanilja, 4 stroki 50c. Lorber listje, 10c. 25c. Paprika (sladka ali huda), Popper (izmet ali cell), celli Klinčki, Cimet (cell ali smet, cele Melane dišave, Orešček, Muškatov Cvet, Kimelj in Čili powder. Val. paketi po 50c. Majeron plevce 40c.

KNAJPOVA ZELIŠČA IN KORENINE: Nav. paketi 60c. veliki po \$1.50. Kamelica, Tarentinov, Brinje, Preslica, Planinski Mah. Li-povo ali Besovo cvetje, Encjan koren, Lapuh, Rožmarin, St. Janjeva Roža, Aljbiš, Vinska Ruta, Habi-korenine, Dišča Meta.

MEŠANI KNAJPOVI ČAJI: v ikatijah po \$1.25. Narodite števil. 1. za ledolac, št. 2 super prehlad, št. 3 za ledvico, št. 5 za mahu, št. 6 za ženske, št. 7 za pljuča, št. 13 za čiščenje krvi, št. 14 super srčno napako.

Slaven planinka čaj "PLANINSKE ROŽE" je zopet na razpolago 1 š. \$1.50, 5 š. \$7.50, 10 š. \$14. Poštnina stane 3c za funt do 300 milj, 5c funt do 600 milj, 10c funt do 600 do 1000 milj, 12c funt v kraje nad 1000 milj od Milwaukee. Priloge primerni snesek za polajnitvo. Ako bo preveč, bo poslano toliko več blaga, obratno toliko manj. Pošljamo tudi C. O. D. in plačate lahko za blago in prevoz ob prejemu paketa.

Steve Mohorko Co.

704 So. 2nd St. Milwaukee 4. Wis.

MISTER GOULD IN ŠE KDO

Ferdo Godina

Mister Gould, eden izmed negativnih novinarjev iz "Ruskega vprašanja" od Simonova, je bil poslan v Evropo, s posebno nalogo pa še v Celovec, da bi od tu opazoval in potem pisal Ameriki, kakšne uspehe bo imela od okupacijskih oblasti in naše domače reakcije skrbno pripravljena in opremljena Sernečeva skupina na Pohorju. To posebno nalogo je mister Gould redno in dobro vršil tako, kakor mu je bilo naročeno. Le slaven ni postal, ker z odkritjem protititovskih partizanov ni odkril nič novega, temveč je ponovil samo stare psovke proti Jugoslaviji v nekoliko drugačni obliki.

Sosedova teta živi v Mariboru, torej razmeroma blizu meje, tako da lahko čuti vsak mrzel veter, ki zapiha k nam čez mejo. Ona je že od nekada nagnjena k histriji. Pod očmi ima reva velike črne kolobarje in blede je, kakor da bi imela vodenico. Ves obraz pa ji je posejan z mnogimi ledenimi gubami. Datumi o napadih Angležev in Amerikancev na Jugoslavijo so jo spravili čisto na psa. Druzi se namreč s svojim starim prijateljem bivšim kraljevskim majorjem Mitčcem, ki se je zrinil v Mariboru nekje v knjigovodstvo, kakor to delajo že od nekada vsi propadli in skorumpirani oficirji. Ta Mitč je do ogabnosti pretraval z datumi in bi skoraj sosedovo teto v Mariboru z njimi ugonobil. Ko se je Serneč pojavil na Pohorju, je prišla teta k svojim podnikom

v Ljubljano in je bila seveda po zaslugi Mitčica povsem "na tekočem". Čudno pa je bilo, da je ona v vse datume do sedaj verjela, a v protititovske partizane ni hotela verjeti. Tako so sosedovo teto spravile k pameti gorostasne laži. Tudi v Ameriki mister Gould ni imel uspeha, kakor so to hoteli njegovi gospodarji. Tudi tam v protititovske partizane niso mogli verjeti. In še več se je zgodilo v sramoto mistra Goulda. Med njegovimi protititovskimi partizani na Pohorju so bili tudi taki, ki so med vojno streljali ujete ameriške pilote.

Pisanje je velika skrivnost in strašna sila, a samo takrat, kadar je zvezano z resnico. Veliki možje vseh časov so služili in še služijo temu mitu. Jasno je, da mister Gould ne namerava postati zgodovinska osebnost in da se on zadovolji že z wisikiem, vendar bi le moral vedeti, da s takimi lažmi brozga